

Сушко А.І.,

*кандидат історичних наук, доцент кафедри соціальних теорій
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА ЯК ФАКТОР ДЕМОКРАТИЧНОГО ВИБОРУ СУСПІЛЬСТВА

Анотація. В статті розглянуто особливості політичної культури як суттєвого фактору впливу на процеси становлення демократичного політичного режиму. Автором проаналізовано складові сегменти та цінності політичної культури нашого суспільства в період транзиту.

Ключові слова: політична культура, трансформація, політичні процеси, демократичний розвиток.

В процесі переходу до демократії, що охопив країни пострадянського простору формується нова політична культура, як сукупність відносин що складаються між всіма учасниками політичного процесу сучасного суспільства. По суті це перехід від недемократичної патріархальної політичної культури до демократичної, яку можна визначити як історично сформовані, відносно стійкі політичні уявлення, оцінки та орієнтації, а також відповідні моделі і норми політичної поведінки.

Метою дослідження є з'ясування основних аспектів взаємозв'язку елементів політичної культури сучасного суспільства, які стали домінуючими для розвитку політичних процесів в демократичних країнах. Аналіз окремих аспектів даної проблематики є предметом дослідження в працях В. Добіжи, В. Корнієнко, Б. Цимбалістого, Г. Щедрової, С. Берези та інших науковців.

Досліджуючи концепції та методологічні підходи що до аналізу становлення та функціонування політичної культури сучасного демократичного суспільства слід зазначити, що майже не розглядаються фактори взаємовпливу еволюційних процесів у становленні всієї багатогранності культури, що мають вплив на розвиток політичних інститутів та напрями політичного процесу в цілому. Досить фрагментарно досліджена така грань політичної культури як відношення громадян до діяльності політичних рухів та суспільних організацій.

Виклад основного матеріалу. Процес переходу до демократії досить неоднозначний і має певні стадії, а в процесі трансформації, реформування завдання та терміни перетворень вирішуються по різному. Політики, як правило, недооцінюють фактор неоднозначності майбутнього і сам шлях подальшого розвитку має фактор невизначеності.

В сучасних реаліях перед науковцями, особливо актуально стає проблема пояснення трансформацій, розриву, певної опозиції до попереднього досвіду. Зрозуміло що зміни політичної культури мають різні причини і науковці по різному їх визначають. Так, в рамках синергетики запропоновано варіант змінювати поле шляхів розвитку будь-якої складної структури через перебудову самого соціального середовища. Досить фундаментально розглядає дану проблему і відомий дослідник Р. Інглгарт. Він вважає що це результат рівнодіючої сили економічних, політичних, соціальних та культурних змін, а вирішальне значення в соціокультурних трансформаціях має розвиток особистості.[1, с.7]. Поступове задоволення її фундаментальних потреб визначає сутність етапів культурного розвитку суспільства.

Особливість української культури, виходячи з історії та реалій геополітики полягає в тому, що наша країна завжди була об'єктом між цивілізаційного впливу. Це дає підстави багатьом дослідникам розглядати нашу цивілізацію як розколоту і по різному трактувати цей фактор. Одні, використовують лінії розколу маніпулюючи суспільною свідомістю що на практиці призводить до людських жертв і тимчасової окупації частини території України. Інші, розцінюючи фактор «розколотості» як наявність більших можливостей соціокультурного вибору для особистості. Даний підхід дозволяє аналізувати «цілісність у багатоманітності» і тим самим даний фактор служить каталізатором утвердження і зміцнення основ демократії у нашому суспільстві, а науковцям дозволяє активізувати пошук інтелектуальних інваріантів. Це важливо для сучасного стану нашої культури, коли соціокультурна біполярність вже окреслює розмежування між її різними частинами. Крім того, для України, яка по багатьох параметрах політичної свідомості ще залишається частиною пострадянського простору подібна ситуація значно обтяжує шлях побудови сучасної правової демократичної держави, так і пошук гідного місця серед демократичних країн світу.

В суспільствах перехідного характеру від особливостей свідомості громадян залежать і характер і темпи становлення політичної демократії в

практику повсякденного життя та отримання її інститутами необхідної міцності в цих складних умовах. В політичній сфері найбільш перспективними є трансформації партисипаторної демократії в напрямку до демократії взаємодії що зокрема підвищує ефективність взаємодії органів влади і громадянського суспільства. Для нашої країни в даному аспекті важливими є різноманітні форми активності громадян що доповнюють функції управління, як наприклад волонтерство, різні інституції громадського контролю і тому подібне. Основними принципами організації та модернізації політичного процесу в умовах сучасного українського суспільства стають дієва політична активність громадян та процеси децентралізації. В той же час слід погодитись з думкою значної частини науковців, що частина громадян України, особливо будучи носіями пострадянської політичної культури, не вдаються до широкої партисипації.

Для пострадянських держав, в тому числі України дослідження єдності суспільства, дотримання принципу цілісності держави реалізується перш за все, через становлення спільної ідентичності громадян в процесі політичної соціалізації. Вагому роль у ретрансляції політичних ідей та цінностей, крім традиційних інститутів (сім'я, школа, культура) відіграє наука. Так Ж. Ліотар, підкреслював що «по мірі входження суспільства в епоху, яка названа постіндустріальною, а культури в епоху постмодерну, змінюється статус знань»[2, с.14]. В цьому контексті слід розглядати розвиток культури як поєднання духовності традиційної, класичної з цінностями постмодерну що стає парадигмою XIX століття.

Культуроцентричність як новий онтологіям сучасного світу сприятиме і гармонізації між людських стосунків, а на думку таких дослідників як Ю.Хабермас, П. Козловський це період коли ідеї попередніх епох проникають в маси і нарешті зачіпають на практиці історичні процеси та визначають їх подальший хід. Одночасно П. Козловський застерігає що цінності модерну досягають піку свого розвитку і на цій фазі стають застарілими [3, с.24].

В цілому політична ідентичність виступає важливим елементом політичного процесу, як в країнах розвинутої демократії, так і все більше в умовах перехідних режимів. Практика свідчить що держави можуть одночасно позиціонувати себе і по осі націоналізму і по осі глобалізації. В Польщі, Угорщині, Чеській Республіці, Словенії, та державах Балтії інтеграції з міжнародними інституціями та економічна лібералізація цілком сумісні з утвердженням національної ідентичності[4, с.16]. На думку автора, з деякими корекціями дане положення діє і в українських реаліях сучасності.

Слід зазначити що політична культура є однією з визначальних сфер, яка виступає фактором успішного реформування, зокрема втілення в практику ідеї децентралізації. Це дозволяє виключити в значній мірі відчуженість громадян від влади, а значить стимулює значні ресурси ініціативи та самодіяльності, формує нові соціальні цінності, насамперед такі як свободу вибору та культуру відповідальності особистості. Самі громадяни стають повноправними учасниками процесу діалогу з органами державної влади та місцевого самоуправління, приймаючи участь в підготовці та реалізації усіх значущих соціально-політичних рішень. Особливо активним у цьому аспекті є пошук в сучасних умовах України нових механізмів забезпечення безпосередньої участі громадян в прийнятті рішень на місцевому рівні. Є розуміння необхідності зміцнення процесу зростання значення кожної особи на етапі трансформації нашого суспільства в бік демократії, коли доля багатьох починань в великій мірі залежить від політичної активності та свідомості більшості громадян.

Таким чином процес формування політичної культури демократичного суспільства проходить певні стадії долаючи перешкоди нерозвинених інститутів громадянського суспільства. Слід відзначити, що основні фактори становлення та структурні елементи політичної культури нашого суспільства суттєво модернізуються і позитивно впливають на процеси демократизації.

Література:

1. Инглхарт Р. Постмодерн: меняющиеся ценности и изменяющиеся общества //Полис, 1997.-№4-с.6-11.
2. Лиотар Ж. Состояние постмодерна М.,1998.
3. Козловский П. Культура постмодерна М.,1997.
4. Ратленд П. Глобалізація та конституціоналізм //Світова економіка та міжнародні відносини — 2002.-№4 -с.15-18.

Сушко А.И. Политическая культура как фактор демократического выбора общества. — Статья.

Аннотация. В статье рассмотрено особенности политической культуры как существенного фактора влияния на процессы становления демократического политического режима. Автором проанализированы составляющие сегменты и ценности политической культуры нашего общества в период транзита.

Ключевые слова: политическая культура, трансформация, политические процессы, демократическое развитие.

Sushko N. I. Political culture as a factor of social democratic choice. — Article.

Summery: The author examines the political culture as an essential factor of the influence on the formation of the demographic processes depending on the political regime. Moreover he provides an analysis of the segment components and values of the political culture in the transitive period.

Key words: Political culture, transformation, political processes, demokratycheskoe development.